

Groenendaal, van buitenplaats tot wandelbos

Eind mei is de nieuwste uitgave van de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek verschenen, een omvangrijk boek over Groenendaal. Aanleiding is het feit dat de gemeente exact honderd jaar geleden de buitenplaats Bosbeek-Groenendaal aankocht. Bosbeek werd afgesplitst en Groenendaal werd opengesteld als openbaar toegankelijk wandelbos. Het was voor die tijd een visionaire beslissing, die in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de kwaliteit van Heemstede en het karakter als groene gemeente.

Het is verrassend hoe veelzijdig het onderwerp Groenendaal is. Op 240 pagina's, voorzien van vele afbeeldingen in kleur, beschrijven zes auteurs elk vanuit hun eigen deskundigheid een aspect van Groenendaal. Bij hun onderzoek is veel onbekend materiaal gevonden, dat nu dus voor het eerst wordt onthuld.

Bestellen

Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en kost € 24,95. U kunt ook bestellen via onze website www.hv-hb.nl. Klik hiervoor op 'Neem contact met ons op/Bestelformulier' boven aan in het midden van iedere pagina en vul de gegevens in. Leden van de HVHB betalen € 19,95.

Zes grote hoofdstukken en een groot aantal kleinere onderwerpen

De ruggengraat van het boek zijn zes grote verhalen:

- Een 'kloek en frisch' besluit. De aankoop van Groenendaal in 1913. (Marc de Bruijn)
- Nu groen en daal – ooit duin en kaal? Het wisselend lot van het bos in Zuid-Kennemerland. (Frits David Zeiler)
- Van buitenplaats naar wandelbos. Groenendaal en de buitenplaatsen tussen Heemstede en De Glip, 1600-1913. (Christian Bertram)
- De Algemene Begraafplaats. Een goede buur van Groenendaal. (Leon Bok)
- Groenendaal na 1913. De schatkamer gaat open. (Wim de Wagt)
- Van Flora tot Floriade. De bloemententoonstellingen in Groenendaal. (Michiel den Ruijter)

Maar natuurlijk is er ook volop aandacht voor alles waar veel Heemstedenaren zulke goede herinneringen aan hebben: de voormalige zwemvijvers en de Belvédère, de kinderboerderij en de speeltuin, het Verversingshuis en de Konijnenberg, de merkwaardige walvisbank en andere curiositeiten.

De veelzijdige flora en fauna en het beheer daarvan komen aan de orde en u leest over personen die een bijzondere rol gespeeld hebben in de geschiedenis van Groenendaal. Denk bijvoorbeeld aan David van Lennep, de burgemeester die het initiatief tot de aankoop nam, de familie Van Merlen, die haar bezit in 1913 aan de gemeente verkocht, maar ook aan de landschapsarchitecten J.D. Zocher sr. en Daniel Marot. Deze topontwerpers uit de tuingeschiedenis hebben hun stempel gedrukt op buitenplaats *Meer en Berg*, die in 1948 bij het wandelbos Groenendaal werd gevoegd.

Op deze pagina's vindt u in tekst en beeld een paar fragmenten uit het boek.

Over de opening op 17 juli 1913

Van heinde en ver komen de mensen richting Groenendaal. Ze kunnen via de vijf ingangen het bos in: Herenweg zuid en noord, aan de Glipperweg bij Bosbeek, aan de Van Merlenlaan bij het raadhuis en tegenover de Voorweg bij de begraafplaats. De meeste mensen zijn te voet. Een aantal komt met de fiets of de stoomtram (halte Raadhuis). De hooggeplaatste gasten komen veelal met auto of rijtuig. Om 14.30 uur krijgt burgemeester David van Lennep op het speciaal ingerichte feestterrein (op de plek waar nu de kinderboerderij ligt) eerst een bos bloemen aangeboden door een kleindochter van Arie de Wilde. Daarna houdt hij zijn openingsrede, volledig op rijm. Daverende toejuichingen zijn zijn deel. Vervolgens zingt de schooljeugd. Dan is mr. dr. W.F. van Leeuwen, de commissaris van de koningin, aan het woord, die Van Lennep feliciteert en complimenteert met zijn visie om de buitenplaats aan te kopen en open te stellen als wandelbos en zo de beschavende invloed van natuur aan allen te brengen.

► *De tuinkoepel van het huis Groenendaal is in 1970 afgebroken.*

De dagbladen over Groenendaal in 1913

Na een persrondeleiding die het gemeentebestuur kort voor de openstelling had georganiseerd typeerde de *Nieuwe Haarlemsche Courant* het bos als een eldorado: 'Wat schrijver dezes u hier gaat vertellen is geenszins overdreven. Zijn stille hoop is dat binnen zeer korten tijd alle lezers kunnen gevoelen en genieten, wat hij genoten en gevoeld heeft gisterenmiddag ...'. De verwondering was groot, 'Men moet wel spreken in sprookjestaal.' Er was dan ook te veel om op te noemen: '... een schat van groen en bloemen en wildernis (...) heuvels en dalen en vijvers en vaarten met visschen in overvloed en heerlijk zacht mos, voeten dik, om middagen op te droomen (...) wijdsche vergezichten, mooie overlommerde lanen (...) boomen, veel in aantal en rijk in soort (...)' Geen wonder, want dit was een onge-rept landgoed, zelden betreden, weliswaar verwaarloosd maar in wezen nog in de staat waarin het bedoeld was.

'Hoe koel en frisch is het hier (...) en hoe landelijk blijft het met het molentje bij de malsche weide, hoe sierlijk kronkelt zich de beek door het Bosch en hoe levendig weerspiegelt ze het fijne loof der boomen,' pende Jeromino de Vries.

Over de hertenbaan

Met de aanleg van de hertenkamp in 1924-1925 kreeg Groenendaal de beschikking over iets wat sinds de 19de eeuw een geliefd onderdeel was van landgoederen en stadsparken. De hertenbaan die als voorbeeld diende, die in de Haarlemmerhout, dateerde uit 1827, toen de landschapsarchitect J.D. Zocher jr. dit stadspark aan een metamorfose onderwierp.

De Heemstedse voorziening was vanaf het begin echter meer dan hertenkamp alleen. Al in de begintijd bevolkten behalve herten ook pauwen, ganzen, zwanen, eenden en kalkoenen het terrein, en er was ook een duiventil aanwezig.

Over Groenendaal en omgeving als buitenplaats

Vanaf het Haarlemmermeer was door Meer en Berg dus een ongeveer 1150 meter lange monumentale as getrokken, via de weilanden, door de parterretuin, tussen de heuvels van Marot door en verder als Beukenlaan door de duinen tot aan de Herenweg. Een monumentaal gebaar!

